

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 28 / 1

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Державного університету
«Житомирська політехніка»
протокол від 29 червня 2023 р.
№9

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ для проведення практичних робіт з навчальної дисципліни «ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА ТА ВИХОВАННЯ»

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 183 «Технології захисту навколишнього середовища»
освітньо-професійна програма «Технології захисту навколишнього
середовища»
факультет гірничої справи, природокористування та будівництва
кафедра екології та природоохоронних технологій

Рекомендовано на засіданні кафедри
екології та природоохоронних
технологій від
«10» червня 2023 р. протокол № 06

Розробники: д.пед.н., проф., професор кафедри екології та природоохоронних технологій БОРДЮГ Наталія, к.пед.н., доц., завідувач кафедри наук про Землю ГЕРАСИМЧУК Олена, к.пед.н., доц., доцент кафедри екології та природоохоронних технологій ДЕМЧУК Людмила

Житомир
2023

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 28 / 2</i>

Методичні рекомендації призначені для проведення практичних робіт з навчальної дисципліни «Екологічна освіта та виховання» для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «магістр» денної та заочної форми навчання спеціальності 183 «Технології захисту навколишнього середовища» освітньо-професійна програма «Технології захисту навколишнього середовища». Житомир, Житомирська політехніка, 2023. 28 с.

Рецензенти:

к.с-г.н., доцент, доцент кафедри екології та природоохоронних технологій
ДАВИДОВА Ірина

к.с-г.н., доцент, доцент кафедри екології та природоохоронних технологій
КУРБЕТ Тетяна

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 28 / 3

ЗМІСТ

Мета та завдання навчальної дисципліни	4
Практична робота № 1. Екологізація сучасного суспільного життя	6
Практична робота № 2. Методика проведення нетворкінгів та воркшопів	7
Практична робота № 3. Проєктні технології навчання екології	12
Практична робота № 4. Неформальна екологічна освіта	15
Практична робота № 5. Соціальна екореклама як рушійна сила масової екосвідомості	18
Практична робота № 6. Екологія життєвого середовища людини	20
Практична робота № 7. Екологічне просвітництво як засіб формування екосвідомості у суспільстві	22
Практична робота № 8. Екскурсія як форма екологічного виховання	24
Практична робота № 9. Практики проведення масових заходів екологічного спрямування	26
Рекомендована література	29

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 28 / 4

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни є формування здатності у майбутніх фахівців здійснювати еколого-освітню роботу з різними цільовими групами та мотивувати громадськість до відповідального споживання, формувати у них екологічну культуру і свідомість.

Завдання вивчення дисципліни:

– оволодіння студентами базовими знаннями щодо структури неперервної екологічної освіти, особливостей формальної і неформальної освіти, компонентів екологічної освіти, інтеграції природоохоронної діяльності в освітньо-виховний процес;

– сформувати систему знань про форми, методи і засоби екологічної освіти, інноваційні педагогічні технології, особливості організації освітнього процесу;

– практичне опанування майбутніми фахівцями методики організації і проведення еколого-просвітницької діяльності з використанням інноваційних технологій, методами залучення громадськості до вирішення екологічних проблем, формування у них екологічної культури та відповідального ставлення до довкілля;

– сформувати знання та вміння приймати рішення щодо проблем навколишнього середовища, оволодіння нормами екологічно грамотної поведінки, набуття навичок самоосвітньої діяльності з питань екологічної освіти і виховання, самовдосконалення і саморозвиток фахівців впродовж життя.

Зміст навчальної дисципліни направлений на формування наступних компетентностей, визначених освітньо-професійною програмою «Технології захисту навколишнього середовища» другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 18 «Виробництво та технології» спеціальності 183 «Технології захисту навколишнього середовища»:

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК04. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК09. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

СК07. Здатність творчо використовувати у професійній діяльності знання вітчизняної та міжнародної екологічної політики та співробітництва в сфері технологій захисту довкілля.

Отримані знання з навчальної дисципліни «Екологічна освіта та виховання» стануть складовими таких **програмних результатів навчання** за спеціальністю 183 «Технології захисту навколишнього середовища»:

ПР01. Аналізувати складні системи, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру.

ПР05. Ефективно працювати у команді та міжнародному колективі, мати лідерські навички.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 28 / 5</i>

ПР18. Вміти роз'яснити і передавати громадянам (в тому числі майбутнім учням або підлеглим) розуміння розвитку людства в напрямку створення суспільства стійкого екологічного розвитку, основні ідеї і засади цього поступу, завдань України в цьому контексті та застосовувати свої знання при управлінні ризиками під час криз.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 28 / 6

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 1

Тема: Екологізація сучасного суспільного життя

Мета: проаналізувати основні аспекти екологізації сучасного суспільного життя та визначити заходи щодо мінімізації впливу людини на довкілля.

Короткі теоретичні відомості

Виділяють дві сфери людського інтересу: матеріальна (прагнення до комфорту) та духовна (прагнення задовольнити цікавість). Щоб суспільство могло повноцінно існувати, воно потребує різних сфер діяльності. Також і люди за своїм внутрішнім характеристикам здатні працювати у різних сферах:

– педагогічна сфера – сприяє залученню людини до суспільних цінностей. Вона включає в себе всю освітню складову суспільства. Це різні заклади освіти – заклади дошкільної освіти, заклади загальної середньої освіти; заклади позашкільної освіти, заклади вищої освіти. Нею займаються вихователі, вчителі і викладачі;

– управлінська сфера – сприяє зовнішньої організації людини і суспільства. Вона включає в себе всю управлінську ланку. Це державні інститути і організації, менеджерська ланка в приватних організаціях. Нею займаються державні службовці, чиновники і менеджери;

– наукова сфера – сприяє створенню нових матеріальних досягнень, що поліпшують життя суспільства. Вона містить промислову і власне наукову складову. Це науково-дослідні інститути. Нею займаються вчені та інженери;

– сфера мистецтва – сприяє створенню духовних цінностей і багатств. Вона містить як діяльність організацій, так і праці окремих особистостей. Вона включає в себе театри, майстерні, галереї. Нею займаються артисти, художники, письменники;

– економічна сфера – сприяє збільшенню матеріального і фінансового багатства. Вона містить як діяльність організацій, так і окремих, приватних осіб. Вона включає в себе біржі, банки, заводи, фабрики. Нею займаються банкіри, підприємці, робітники;

– екологічна сфера – сприяє поліпшенню якості життя населення. Вона містить діяльність державних і приватних організацій. Це Міндовкілля і різні екологічні об'єднання та організації. Нею займаються вчені-екологи і приватні особи;

– медична сфера – сприяє поліпшенню загального стану населення. Вона містить діяльність державних і приватних медичних установ і санаторно-курортні організації. Це лікарні, поліклініки та санаторії. Нею займаються лікарі;

– сфера фізичної культури – сприяє виробленню цінності власного здоров'я і способів його зміцнення. Вона містить як цілеспрямовану державну політику, так і спільні зусилля громадян. Вона включає в себе спортивні зали, басейни, стадіони. Нею займаються як професійні спортсмени, так і окремі громадяни.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 28 / 7

Хід роботи

Завдання 1. Визначити глобальні екологічні проблем та екологічні проблеми власної місцевості, оформивши результати у вигляді таблиці.

Компоненти довкілля	Глобальні екологічні проблеми	Екологічні проблеми місцевості

Завдання 2. Створити схему або модель взаємодії між глобальними екологічними проблемами та власної місцевості.

Завдання 3. Проаналізувати власний звичайний день життя. Створити розклад дня (погодинно) із зазначенням ресурсів, які використовуєте, та заповнити таблицю.

Години дня	Вид діяльності	Ресурси, які використовуємо

Завдання 4. Проаналізувати практики відповідального споживання. Визначити заходи з екологізації власного життя.

Висновки: проаналізуйте одержані результати та обґрунтуйте заходи щодо зменшення негативного впливу суспільства на довкілля.

Контрольні запитання

1. Які є сфери діяльності суспільства?
2. Назвіть глобальні екологічні проблеми.
3. Чи діяльність окремої людини може вплинути на стан довкілля? Обґрунтуйте відповідь.
4. Яка роль екологічної освіти?
5. Яка структура екологічної освіти?

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 2

Тема: Методика проведення нетворкінгів та воркшопів.

Мета: вивчити особливості використання інноваційних форм в екологічній освіті та методики їх проведення.

Короткі теоретичні відомості

Однією з інноваційних форм здійснення навчання здобувачів освіти на заняттях є воркшоп.

Воркшоп – це інтенсивний освітній захід, під час якого учасники навчаються завдяки власній активності, тоді як теоретичні відомості відіграють незначну роль і є мінімалістичними.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 28 / 8

Основні завдання воркшопу:

- використання в освітньому процесі інноваційних технологій;
- підвищення мотивації до навчання та ранньої професійної самовизначеності;
- зацікавленість процесом навчання та здобуття нових знань, практичних навичок;
- реалізація ідей здобувачів освіти;
- створення нового наукового продукту та його практичне впровадження здобувачами освіти.

Для воркшопів є характерним різноманітність, у тому числі щодо тривалості його проведення. Найвдалішою формою для освітнього процесу є міні-workshop з тривалістю проведення дві академічні години. За результатами яких поставлена проблема, яка є комплексною і складною, вирішується протягом декількох занять. Якісно організований воркшоп передбачає сукупність різноманітних методів, які активізують слухачів до взаємодії. Під час воркшопів навчання відбувається за рахунок отримання актуального досвіду в поєднанні з безпосередньою взаємодією учасників, що сприяє покращенню якості засвоєння нових знань в груповій взаємодії.

В основі кожного воркшопу виокремлено три блоки.

Перший – підготовчий блок: знайомство з призначенням та отримання практичних навичок. Розробляється план дій, опрацьовуються літературні джерела за тематикою дослідження, з використанням електронних ресурсів, у тому числі міжнародних.

Другий – блок збору даних, отриманих під час польових та лабораторних досліджень. Практична частина проводиться за можливості на об'єктах дослідження (складових навколишнього природного середовища), в лабораторіях наукових установ, підприємств, державних структур тощо.

Третій – заключний блок обробки отриманих даних, що включає аналіз, узагальнення, оцінку досліджуваним об'єктам, моделювання та прогнозування змін у стані довкілля, розробки практичних рекомендацій щодо збереження навколишнього природного середовища.

У процесі воркшопів використовуються певні методи, такі як: мозковий штурм, дискусія, ділові ігри, тренінги тощо. Під час розробки воркшопу було виділено його методичні складові:

- 1) визначення тематики воркшопу та тривалість його проведення (теоретичної і практичної частини);
- 2) формування мети воркшопу, на основі якої формуються завдання;
- 3) визначення об'єктів та суб'єктів воркшопу;
- 4) окремо для теоретичної та практичної частини визначається місце проведення: заклади освіти, державні та наукові установи, лабораторії, підприємства, а також у місцях проведення польових досліджень;
- 5) формування змістовного наповнення воркшопу, теоретичної і практичної частини, визначення методів, форм і засобів навчання;

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземляр № 1	Арк 28 / 9

б) формування індивідуальних завдань, залежно від тематики воркшопу та регіональних екологічних проблем;

7) здійснення вибору технічних ресурсів для забезпечення воркшопу: комп'ютерне обладнання, лабораторне обладнання, засоби для відбору проб компонентів довкілля тощо;

8) запрошення експертів у сфері екології, охорони навколишнього середовища та збалансованого природокористування, представників органів місцевого самоврядування та представників екологічних організацій.

Однією з інноваційних освітніх технологій, яку використовують у роботі з дітьми – нетворкінг.

Нетворкінг – це система особистісних, професійних, соціальних комунікацій, яка дозволяє ефективно вирішувати різні завдання. Основою в цій освітній мережі є дружні, довірчі відносини і відносини взаємодопомоги. Під час нетворкінгу діяльність спрямована на пошук, встановлення і розвиток взаємовідносин, які є вигідними для освітніх, професійних чи повсякденних завдань.

Правила нетворкінгу:

- ефективна самопрезентація – для представлення себе, необхідно заздалегідь підготувати коротку презентацію в 3-5-ти варіантах, на різні випадки життя;

- культура спілкування – під час нетворкінгу варто дотримуватися культури спілкування;

- виконувати домовленості й обіцянки.

Для організації нетворкінгу важливим є вибір спікерів, які є відомими фахівцями з певної галузі, мають цікаві доповіді і презентації. Також важливим є вибір учасників нетворкінгу, яких необхідно познайомити з новими людьми. Чим більше буде отримано нових знайомств, тим якіснішим буде нетворкінг.

Етапи організації нетворкінгу:

- 1) визначення тематики заходу – вона має бути цікавою і продуктивною;

- 2) створення програми нетворкінгу – має бути насиченою, різноманітною, чітко структурованою з дотриманням перерв;

- 3) визначення кількості учасників – слід організувати невеликі групи до 15-20 осіб;

- 4) визначення складу учасників – формується на основі людей, які цікаві один одному, мають спільні знання, цінності, займаються одним видом діяльності;

- 5) запрошення спікерів або експертів – вибір здійснюється відповідно до тематики заходу;

- 6) підбір модератора – організувати захід легше з партнером, якому ви зможете довіряти і він зможе взяти на себе функції модератора;

- 7) виготовлення бейджів;

- 8) виокремлення та обладнання спеціальних зон для нетворкінгу, де учасники заходу будуть вільно і впевнено почуватися, оскільки їх оточують люди які готові до нових знайомств і спілкування. Обов'язково необхідно

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 28 / 10

надати можливість учасникам розповісти про себе (презентувати себе) протягом однієї-двох хвилин;

9) організування кави-брейку – перерва є корисною для знайомств, оскільки можна завести нові контакти і обговорити проекти.

Весь простір нетворкінгу необхідно поділити на зони, які будуть забезпечені якісним Інтернет-зв'язком. Всі зони нетворкінгу необхідно обладнати вказівниками або цікавими арт-об'єктами. Створення спеціальних, затишних зон дозволяє полегшити комунікацію, надихає на створення чи обговорення різноманітних проектів, створює невимушену атмосферу для спілкування.

Хід роботи

Завдання 1. Розробити міні-воркшоп «Я еколідер у громаді» чи вибрана особисто тема за наведеною методичною схемою.

Міні-воркшоп «Я еколідер у громаді»

Під час воркшопу окреслюють такі змістовні складники: «Екоактивізм», «Діяльність еколідерів у світі».

<i>Кількість годин:</i>	теоретичне навчання – год. практичне навчання – год.
<i>Мета:</i>	
<i>Об'єкти:</i>	
<i>Суб'єкти:</i>	
<i>Місце проведення:</i>	
<i>Інформаційно-теоретична частина:</i>	
<i>Практична частина:</i>	
<i>Індивідуальне завдання:</i>	
<i>Технічні ресурси:</i>	
<i>Запрошені експерти:</i>	
<i>Результат воркшоп:</i>	

Завдання 2. Розробити нетворкінг за наведеною схемою на тему «Дії місцевої громади зі сталого розвитку» або обрана вами особисто.

Нетворкінг «Зелений розвиток громади в умовах війни»

<i>Мета:</i>	
<i>Завдання:</i>	
<i>Кількість годин:</i>	
<i>Учасники заходу:</i>	
<i>Запрошені спікери:</i>	
<i>Орієнтовна програма:</i>	
<i>Підготовка до нетворкінгу.</i>	Планування включає ряд етапів: 1) необхідно визначитися з локаціями нетворкінгу та їх змістом; 2) запросити спікерів, які розкриють тематику нетворкінгу. Узгодити з ними формат проведення локацій, який буде для них комфортним і відповідати загальному формату заходу.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідас ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 28 / 11

	Попередньо узгодити необхідні матеріали та обладнання, які спікер буде використовувати під час заходу; 3) визначити кількість і склад учасників заходу; 4) сформувавши програму заходу з чітким часовим регламентом; 5) визначити модератора заходу, який буде здійснювати управління нетворкінгом.
Локація 1 Локація 2 Локація 3 (можже бути більше)	Обладнання: Місце проведення: Охарактеризувати коротко локацію, зокрема яка діяльність буде відбуватися
Підсумки проведення	Обладнання: Місце проведення:
Результат нетворкінгу	

Висновки: визначити значущість впровадження інноваційних форм навчання в освітній процес для різних типів закладів освіти.

Контрольні запитання

1. Які є форми організації навчання з екології?
2. Які виділяють сучасні методи навчання в екологічній освіті?
3. Дайте визначення поняттю «інноваційні форми навчання».
4. Яка роль використання інноваційних форм навчання в освітньому процесі?
5. Які є види інноваційних методів навчання?
6. Охарактеризуйте особливості проведення воркшопу.
7. Охарактеризуйте особливості проведення нетворкінгу.

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 3

Тема: Проектні технології навчання екології

Мета: вивчити особливості використання проектних технологій навчання та розробити алгоритм роботи над проектом.

Короткі теоретичні відомості

Проектна технологія – одна з інноваційних технологій навчання і виховання. Проектна технологія передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів. Метод проектів засвідчує повну узгодженість навчання із життям, з інтересами вихованців, він ставить молодь у становище дорослої людини. Зрештою активно розвивається мислення з опорою на науку.

Робота над проектом – практика особистіно-орієнтованого навчання в процесі конкретної праці, на основі його вільного вибору, з урахуванням особистих інтересів. У проектній діяльності у здобувачів освіти розвиваються: пізнавальні здібності; креативне мислення; дивергентне мислення; активність і самостійність; просторова уява; критичне мислення; сенсомоторні навички.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 28 / 12

Принципи методу проєктів: принцип активності; принцип продуктивності; принцип технологічності; принцип саморозвитку; принцип опори на суб'єктивний досвід учнів; принцип зв'язку дослідження з реальним життям; принцип співробітництва й партнерства.

Технологія проєктування передбачає розв'язання якої-небудь проблеми, яка передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого – інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, творчості.

Класифікація проєктів:

1) дослідні проєкти – такі проєкти вимагають добре продуманої структури, визначених цілей, актуальності предмета дослідження для всіх учасників, соціальної значимості, продуманих методів, у тому числі експериментальних, дослідних робіт, методів обробки результатів. Такі проєкти повністю підпорядковуються логіці дослідження й мають структуру, що наближена або повністю співпадає зі справжнім науковим дослідженням: аргументація актуальності теми дослідження; визначення проблеми дослідження, його предмета й об'єкта; визначення мети та завдань дослідження; визначення методів дослідження, джерел інформації; визначення шляхів розв'язання проблеми, у тому числі експериментальних, дослідних; обговорення отриманих результатів, висновків, оформлення результатів дослідження; визначення нових проблем для подальших досліджень;

2) творчі проєкти – такі проєкти, як правило, не мають детально опрацьованої структури спільної діяльності учасників, вона тільки намічається й далі розвивається, підпорядковуючись кінцевому результату, інтересам учасників проєкту. У цьому випадку слід домовитися про плановані результати й форму їх представлення (спільну газету, твір, відеофільм, свято, експедицію). Однак оформлення результатів проєкту вимагає чітко продуманої структури у формі сценарію відеофільму, програми свята, плану твору, статті, репортажу, дизайну й рубрик газети, альманаху, альбому;

3) ігрові проєкти – у таких проєктах структура також тільки намічається й залишається відкритою до закінчення проєкту. Учасники виконують певні ролі, обумовлені характером і змістом проєкту. Це можуть бути літературні персонажі або вигадані герої, які імітують соціальні або ділові відносини, що ускладнюються придуманими учасниками ситуаціями. Результати таких проєктів можуть намічатися на початку проєкту, а можуть вимальовуватися лише наприкінці його. Ступінь творчості тут дуже високий, але домінуючим видом діяльності є рольова гра, пригодницька;

4) інформаційні проєкти – тип проєктів спрямований на збирання інформації про якийсь об'єкт, явище, на ознайомлення учасників проєкту із цією інформацією, її аналіз і узагальнення фактів, призначених для широкої аудиторії. Ці проєкти, так само як і дослідні, вимагають добре продуманої структури, можливості систематичного коригування під час роботи над проєктом;

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 28 / 13

5) практико-орієнтовані проекти – ці проекти відрізняє чітко визначений із самого початку результат діяльності учасників. Причому цей результат обов'язково орієнтований на соціальні інтереси самих учасників. Його презентують у формі документа, створеного на основі результатів дослідження: з екології, біології, географії, агрохімії; програми дій, рекомендацій, спрямованих на ліквідацію виявлених невідповідностей у природі, суспільстві; проекту закону, довідкового матеріалу, словника.

Окремо слід виділити еколого-дослідницький проект, який сприяє формуванню ціннісного ставлення до навколишнього середовища метод проектів, під яким розуміють конкретне творче завдання, індивідуальне або групове виконання якого зумовлює поетапний рух до прийнятої та усвідомленої мети. Екологічний проект формує не лише екологічну культуру та екологічну свідомість, а й екологічну поведінку, оскільки передбачає застосування теоретичних знань на практиці та реалізацію їх у конкретних результатах (проект екологічно чистого міста, модернізація способів утилізації сміття, системи водопостачання тощо). Максимальний вплив на формування екологічного мислення може здійснити активна практична діяльність школярів та молоді, а саме участь у дослідницьких проектах, де діти набуватимуть тих компетентностей, які охоплюють найбільше аспектів екологічної освіти.

Етапи роботи над проектом:

I. Етап постановки мети – усвідомлення учнями конкретної задачі (організація проекту).

II. Етап планування роботи – вибір раціонального способу дії (планування проекту).

III. Етап виконання – реалізація діяльності. Супроводжується поточним контролем і перебудовою за необхідності (реалізація проекту).

IV. Етап перевірки результатів, виправлення помилок, зіставлення отриманих результатів із запланованими, підбиття підсумків роботи та її оцінювання (підсумок проекту).

Хід роботи

Завдання 1. Обрати 2 види проектів та їх порівняти у вигляді таблиці.

Характеристики	Вид проекту (назва)	Вид проекту (назва)
Кількість учасників		
Тривалість		
Мета		
Особливості		
Недоліки		
Переваги		

Завдання 2. Скласти алгоритм роботи над проектом та зобразити його схематично.

Висновки: проаналізуйте ефективність використання проектних технологій в екологічній освіті.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 28 / 14

Контрольні запитання

1. Дайте визначення поняттю «проектні технології навчання».
2. Які виділяють принципи проектної діяльності?
3. Які є види проектів?
4. Яка роль методу проектів в екологічній освіті?
5. Назвіть переваги та недоліки використання методу проектів в освітньому процесі.

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 4

Тема: Неформальна екологічна освіта

Мета: проаналізувати вплив неформальної екологічної освіти на формування екологічної свідомості суспільства.

Короткі теоретичні відомості

Неперервна екологічна освіта забезпечує формування екологічної культури і виховання всіх верств населення, професійна підготовка фахівців для різних видів екологічної діяльності. Неперервна екологічна освіта може бути формальною, неформальною та інформальною. Формальна здійснюється на основі освітніх програм. Неформальна – екологічна освіта і виховання, яке здійснюється поряд з практичною природоохоронною діяльністю. Особливою ланкою неформальної екологічної освіти є сімейне і родинне виховання, яке закладає основи екологічного світогляду і світовідчуття дитини. Тому загально-екологічним навчанням мають бути охоплені передусім батьки. Читання науково-популярних статей, перегляд телевізійних програм, новин, репортажів дозволяють отримати інформацію щодо проблем, які виникають під час порушення правил екобезпеки, активного використання природних багатств, коли не враховуються природні закони і особливості екосистем. На прикладах екокатастроф, знищення природних ресурсів, наукових відкриттів зі створення ресурсозберігаючих технологій та методів переробки відходів людина формує своє уявлення і ставлення до природи. Щоб процес здійснювався у необхідному напрямі, треба звертати увагу на професіоналізм і грамотність у екогалузі репортерів-журналістів. Інформальна – набуття повсякденного досвіду впродовж всього життя в результаті взаємодії з соціальними інституціями. Утворюють (незалежно від її підпорядкованості й форми власності) засоби масової інформації (радіо, телебачення, газети, журнали, реклама тощо), заклади культури, охорони здоров'я, фізичної культури та спорту, туризму, заповідні об'єкти, зоопарки, ботанічні сади, національні парки, рекреаційні зони.

Неформальна і інформальна екологічна освіта тісно між собою взаємопов'язані і взаємодоповнюють одна одну. Мають просвітницький характер, формують екологічну свідомість і культуру населення (засоби масової інформації, церкви, громадські екологічні та просвітні об'єднання, партії та ін.). Основне покликання неформальної і інформальної екологічної

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземляр № 1	Арк 28 / 15

освіти полягає в оперативному, ефективному і максимальному поширенні інформації екологічного змісту, якнайшвидшому формуванні громадської думки, пропагуванні здорового способу життя, природовідновлювальних технологій освоєння довкілля.

Громадські організації. Громадські екологічні організації – система для формування самоорганізованої особистості, людини з високими показниками громадської активності та громадянської відповідальності у суспільстві. Основними напрямками діяльності природоохоронних організацій є: екологічна освіта та виховання, експертна діяльність, контроль за станом природних ресурсів, інформування та природоохоронна діяльність пропаганда, екологічна журналістика, природоохоронні акції тощо. Діяльність організацій, у складі яких працюють науковці і професійні екологи, спрямована на збереження біорізноманіття, створення природоохоронних територій, підготовку громадських еколого-експертних оцінок, здійснення громадського екологічного моніторингу.

Головним завданням громадських екологічних організацій є здійснення громадського контролю за додержанням природоохоронного законодавства, практична природоохоронна робота з розв'язання екологічних проблем, поширення екологічної інформації, здійснення освітньої та виховної роботи з метою формування екологічної свідомості населення, участь у формуванні й реалізації державної та регіональної політики.

В Україні вже сьогодні представлені глобальні міжнародні екологічні організації, метою яких є добитись прийняття рішень у розв'язанні глобальних екологічних проблем, в тому числі шляхом привернення до них уваги громадськості і влади. Одними з найвагоміших міжнародних організацій є: ПРООН (Програма ООН з розвитку); ВООЗ (Всесвітня організація ООН з питань охорони здоров'я); Всесвітній фонд природи та інші. Роль таких масштабних організацій є надзвичайно вагомою, особливо у питаннях впливу на виробників, продавців та вимагання дотримання екологічних норм і стандартів, що прийняті на глобальному рівні.

В Україні існує велика кількість громадських екологічних організацій: «Всеукраїнська екологічна ліга», «Українська природоохоронна група», «Екологія-Право-Людина», «Українське товариство охорони природи» та багато інших. Із величезної кількості громадських екологічних організацій найчисленнішою і найпотужнішою є Всеукраїнська екологічна ліга. Ліга залучає активну громадськість до оцінювання та регулювання екологічної політики та проведення різних екологічних заходів.

Засоби розповсюдження інформації (ЗМІ). У вихованні екологічної свідомості суспільства значна роль належить мас-медіа. Однаковою мірою це стосується як передач радіо і телебачення, так і спеціальних друкованих видань, та використання природоохоронної тематики у всьому комплексі інформації, донесеної до суспільної свідомості. У наш час існує багато джерел інформації: видання науково-методичної літератури; книжково-ілюстровані виставки; проведення занять у закладах загальної середньої освіти; вільний доступ усіх

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 28 / 16

громадян до екологічної інформації; велика кількість телевізійних програм, спрямованих на розглядання екологічних питань; проведення конференцій та лекцій у закладах вищої освіти; Інтернет-ресурси.

Хід роботи

Завдання 1. Підготувати презентацію чи доповідь про світових і українських лідерів думок в екологічній освіті.

Завдання 2. Скласти список найвідоміших міжнародних екологічних організацій, виділити основні напрями їх діяльності та заповнити таблицю.

№ з/п	Назва міжнародної екологічної організації	Основні напрями діяльності	Медійна активність (активність в соціальних мережах та ЗМІ)

Завдання 3. Сформуванати рейтинг громадських екологічних організацій в Україні за масштабами та сферами їх діяльності.

№ з/п	Назва екологічної організації	Основні напрями діяльності	Охоплення аудиторії	Медійна активність (активність в соціальних мережах та ЗМІ)

Завдання 4. Підготувати презентацію «Діяльність ГЕО» (одна на вибір) за такою схемою:

1. Контактна інформація про організацію.
2. Напрями діяльності.
3. Заходи, що проводить вибрана організація (приклади з фото).
4. Цільова аудиторія.

Завдання 5. ЗМІ активно висвітлюють ті чи інші екологічні проблеми, участь дітей та громадськості у їх вирішенні. Обрати одну екологічну проблематику і порівняти її висвітлення у ЗМІ (радіо, телебачення) місцевому та загальнонаціональному.

Висновки: сформулюйте висновок щодо ролі громадських організацій та ЗМІ у формуванні екологічної свідомості суспільства.

Контрольні запитання

1. Які є види екологічної освіти?
2. Охарактеризуйте особливості неформальної екологічної освіти.
3. Яка роль неформальної екологічної освіти?
4. Яке значення ЗМІ у формуванні екологічної свідомості суспільства?
5. Які міжнародні екологічні організації діють на території України?

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземляр № 1	Арк 28 / 17

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 5

Тема: Соціальна екореклама як рушійна сила масової екоосвіди

Мета: з'ясувати роль соціальної екологічної реклами у формуванні екоосвіди населення.

Короткі теоретичні відомості

Для досягнення цілей і завдань екологічної освіти використовуються різні PR-інструменти, а саме: засоби масової інформації (спеціалізована екологічна преса, екологічні статті, прес-релізи, екологічні новини, звіти, бюлетені, соціальна екологічна реклама, брошури, доповіді, інтерв'ю, теле- і радіопрограми); заходи підвищення екологічної свідомості (семінари, наради, круглі столи з екологічних проблем, конференції, форуми, event-заходи екологічної сфери: екологічні акції, фестивалі, флешмоби, спортивні та культурно-дозвільні заходи); екологічна соціальна реклама; Інтернет (створення сайтів екологічних організацій, використання електронних ЗМІ, соціальні мережі, блогосфера, відеоролики, розсилка); фандрайзинг (пошук грошових коштів та інших матеріальних, людських, інформаційних ресурсів для реалізації екологічних проектів і програм, комунікації спрямовані на компанії, приватних осіб, спонсорські та благодійні фонди).

Екологічна реклама – один з найважливіших шляхів формування екологічної свідомості у населення. Це вид некомерційної реклами для впровадження екологічної політики держави та вирішення важливих загальнозначущих регіональних та глобальних екологічних проблем.

Екореклама створює основу для екологічного виховання населення.

Екожурналістика розглядається як діяльність, спрямована на забезпечення комунікації між різними групами суспільства навколо широкого спектра екологічних проблем з урахуванням соціальних контекстів. Екожурналістика належить до сучасних динамічних сфер комунікації і спрямована на вироблення відповідних журналістських стандартів у взаємодії із природничими, соціальними та гуманітарними науками, законодавством, політикою, охороною здоров'я тощо. Досвід розвитку комунікацій на екологічну тематику свідчить, що позитивні історії щодо розв'язання екологічних проблем є так само важливими, як і повідомлення про екологічні небезпеки і ризики.

Хід роботи

Завдання 1. Розробити технічне завдання для створення соціальної екореклами за алгоритмом:

- 1) визначення тематики соціальної реклами та його формату;
- 2) формування мети;
- 3) визначення цільової аудиторії для екореклами;
- 4) підбір референсів з визначеної тематики;
- 5) складання тексту рекламного повідомлення;
- 6) підбір графічних матеріалів (фото, ілюстрації, анімація тощо);

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 28 / 18

7) оформлення макету екореклами (за наявності).

Завдання 2. За розробленим технічним завданням відзняти екорекламу на мобільний телефон та презентувати на занятті.

Висновки: сформулювати висновки щодо ролі соціальної екологічної реклами у формуванні екологічної свідомості населення.

Контрольні запитання

1. У чому полягає суть екологічної реклами?
2. Які є види екологічної реклами?
3. Назвіть приклади екологічної реклами в Україні та світі.
4. Яка роль соціальної екореклами в екологічній освіті?
5. У чому відмінність між комерційною і некомерційною рекламою екологічного спрямування?

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 6

Тема: Екологія життєвого середовища людини

Мета: вивчити особливості екології життєвого середовища людини.

Короткі теоретичні відомості

Екологія нашого життєвого простору є важливим аспектом підтримки стійкого та гармонійного середовища як для людей, так і для світу природи. Це стосується взаємозв'язків і взаємодії між різними живими організмами та їхнім фізичним оточенням у певному середовищі існування, наприклад, будинках, районах і містах. Розуміючи та підтримуючи екологію нашого життєвого простору, можна створити більш здорове, стійке та екологічно чисте середовище.

Одним із фундаментальних принципів екологічного життєвого простору є визнання того, що всі живі організми, включаючи людину, взаємопов'язані та залежать один від одного. Кожна дія, яку ми робимо у своєму життєвому просторі, може мати глибокий вплив на навколишню екосистему. Тому вкрай важливо є впровадження заходів, які сприяють біорізноманіттю, збереженню ресурсів, зменшенню відходів і мінімізації забруднення.

Сприяння біорізноманіттю в наших життєвих просторах передбачає створення середовищ існування, які підтримують різноманіття видів рослин і тварин. Цього можна досягти шляхом об'єднання зелених насаджень, таких як сади, парки та сади на дахах, які забезпечують їжу та притулок для комах, птахів та інших диких тварин. Висаджування місцевих видів і використання методів органічного садівництва не тільки збільшують біорізноманіття, але й сприяють чистішому повітрю, ґрунту та воді.

Збереження ресурсів є ще одним ключовим аспектом екології життєвого простору. Це включає впровадження енергоефективних заходів, таких як використання енергозберігаючих приладів, світлодіодного освітлення та належної ізоляції. Економія води за допомогою пристроїв із низьким потоком,

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземляр № 1	Арк 28 / 19

систем збору дощової води та водоефективного озеленення також може значно зменшити наш екологічний слід. Крім того, переробка та компостування відходів допомагає зменшити вплив на полігони звалищ твердих побутових відходів, зберігаючи ресурси та зменшуючи викиди парникових газів.

Щоб звести до мінімуму забруднення, важливо прийняти стійкі практики в нашому повсякденному житті. Використання екологічно чистих засобів для чищення, зменшення використання токсичних хімікатів і належна утилізація небезпечних матеріалів запобігають потраплянню шкідливих речовин у навколишнє середовище. Вибір стійких місцевих матеріалів для проектів будівництва та ремонту також може сприяти здоровішому життєвому простору.

Крім того, залучення та співпраця громади є важливими для створення екологічно чистого життєвого середовища. Розвиваючи почуття піклування про навколишнє середовище, люди можуть працювати разом, щоб вирішувати спільні проблеми та впроваджувати колективні рішення. Це може включати такі ініціативи, як кампанії з прибирання околиць, створення громадських садів та програм щодо спільного використання ресурсів. Побудова міцних соціальних зв'язків і заохочення стійкої поведінки в громадах є невід'ємною частиною сприяння стійкому життєвому середовищу.

Нарешті, освіта та обізнаність відіграють вирішальну роль у сприянні екології життєвого середовища людини. Розширюючи знання та розуміючи екологічні принципи, люди можуть робити усвідомлений вибір і вживати відповідальних дій. Освітні програми, семінари та громадські кампанії можуть допомогти підвищити обізнаність про важливість екології життєвого простору та надати практичні рекомендації щодо екологічних практик життя.

Підсумовуючи, екологія нашого життєвого простору охоплює взаємозв'язки між людьми, іншими живими організмами та фізичним середовищем. Застосовуючи стійкі практики, зберігаючи ресурси, сприяючи біорізноманіттю та зменшуючи забруднення, ми можемо створити життєві простори, які гармоніюють із природою, приносячи користь як нинішнім, так і майбутнім поколінням.

Хід роботи

Завдання 1. Охарактеризувати власне життєве середовище за природним, техногенним та соціально-економічним компонентами.

Завдання 2. Створити модель екологічного життєвого середовища у місцевій громаді на засадах сталого розвитку. Визначити основні екологічні чинники, які будуть впливати на нього.

Висновки: обґрунтувати важливість екологічного життєвого середовища для людини та громади в цілому.

Контрольні запитання

1. Що таке якість навколишнього середовища?
2. Які середовища життя оточують людину?

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідас ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 28 / 20

3. Назвіть основні показники, що свідчать про екологічність життєвого середовища людини.
4. Назвіть прилади, якими можна охарактеризувати якість навколишнього середовища людини.

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 7

Тема: Екологічне просвітництво як засіб формування екосвідомості у суспільстві

Мета: вивчити практичні аспекти використання еколого-просвітницьких ініціатив для формування екосвідомості в суспільстві.

Короткі теоретичні відомості

Екологічне просвітництво – це перший ступінь в екологічному вихованні. Воно покликане сформувати перші, елементарні знання про особливості взаємовідносин суспільства та природи, про придатність оточуючого середовища для проживання людини, про вплив людської виробничої діяльності на оточуючий світ. Екологічне просвітництво покликане формувати базові світоглядні установки і побутовий рівень екологічної свідомості. Хоча на цьому рівні знання про взаємовідносини суспільства та природи мають, як правило, уривчастий, несистематизований характер, можуть бути логічно неузгодженими і навіть суперечливими, без його наявності неможливо приступати до формування екологічно культурної людини.

У 1977 р. Всесвітня міжурядова конференція з проблем природоохоронного просвітництва, яка проходила в Тбілісі, визначила основні принципи природоохоронного просвітництва:

1) виходити з багатоманітності завдань в області охорони оточуючого середовища, враховуючи економічні, санітарно-оздоровчі, гуманістичні, естетичні та патріотичні мотиви природоохоронної роботи;

2) здійснювати взаємодоповненість та наступність різних рівнів природоохоронного просвітництва, передбачаючи просвітництво та освіту всіх вікових та соціальних груп населення, кожної особистості протягом усього їх життя;

3) тісно пов'язувати просвітництво в області оточуючого середовища з конкретними природоохоронними завданнями регіону, населеного пункту, підприємства та організації;

4) стимулювати активність кожного громадянина остільки, оскільки вирішення завдань охорони природи неможливе без участі широких верств населення;

5) підвищити освіченість в області охорони природи з тим, щоб вона випереджала прогнозоване збільшення експлуатації природних ресурсів та зміни в оточуючому середовищі, в результаті чого фахівці могли б передбачати появу небажаних ситуацій в природі.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 28 / 21

Значення екологічного просвітництва полягає в їх безпосередньому позитивному впливі на рівень освіченості та свідомості людей. Воно повинно доносити інформацію та знання, сприяти розвитку критичного мислення та усвідомленості індивіда. У кінцевому результаті під впливом отриманих знань та подальшого їх осмислення людина повинна надихнутися на певні позитивні вчинки чи зміни у своєму житті, які будуть мати суспільно важливу користь.

Просвітницький проєкт – це результат суспільно важливої діяльності, яка спрямована на передачу знань, зростання особистості та формування в неї свідомого ставлення до життя з метою розвитку суспільства. Найчастіше просвітницькі кампанії інтегрують в освітній процес дітей та молоді, а вже потім орієнтуються на доросле населення, але додатковими ефективними каналами просвітництва є соціальні мережі, залучення до екологічних спілок, онлайн- та офлайн-заходи, тощо.

Міжнародні просвітницькі ініціативи в основному впроваджуються для школярів та студентів, і є інтегрованими в освітній процес. Для людей старшого віку таких кампаній створюється значно менше, адже основні знання та звички вони повинні були здобути ще раніше, тому й не потребують цього в дорослому віці.

Для дітей та студентів досить ефективним є інтерактивне просвітництво, у межах якого створюють конкурси, вікторини тощо. Новою практикою є залучення лідерів думки до освітнього процесу, які стимулюють інтерес та зацікавленість цільової аудиторії до визначеної теми за допомогою діяльності в соціальних мережах.

Основні тенденції еколого-просвітницьких ініціатив:

1. Орієнтація на екологічне просвітництво здобувачів освіти з метою мотивації представників цих вікових груп долучатися до екологічних заходів та створювати власні; розробка додаткових програм та ініціатив у вигляді конкурсів або волонтерських угруповань.

2. Використання мережі інтернет з метою розміщення просвітницьких матеріалів з екологічної тематики у вигляді онлайн-курсів та спеціалізованих сайтів.

3. Залучення громадян до масових природоохоронних акцій (тренінги, флешмоби, тощо. (фізична присутність, наприклад прибирання сміття)

4. Проведення онлайн- та офлайн-еккурсій.

5. Ведення просвітницьких кампаній у соціальних мережах, за допомогою яких можна охопити більшу кількість представників молоді.

Популярною просвітницькою тенденцією в Україні можна назвати використання соціальних мереж. Як і у випадку з інтернетом, багато українців користуються соціальними мережами та проводять там багато часу. Подібні проєкти також лише починають набувати популярності, але вони вже є досить популярними серед молоді. Дуже важливо, яким чином відбувається трансляція просвітницької інформації, у соціальних мережах найчастіше все подається у досить простій та доступній, але часто хаотичній формі.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 28 / 22

Хід роботи

Завдання 1. Створити еколого-просвітницький продукт (інформаційний буклет) за таким алгоритмом:

- актуальність або ідея створення
- мета
- завдання
- аудиторія

Заповнити таблицю.

Що?	Назва еколого-просвітницького проєкту	
Хто?	Для якої аудиторії створено проєкт	
Чому?	Мета та очікувані результати	
Коли?	Термін реалізації проєкту	
Де?	Місце реалізації проєкту (платформа для розміщення проєкту)	

Завдання 2. Оформити презентацію проєкту та його представити.

При створенні будь-яких проєктів дуже важливо приділити увагу інформаційному та художньому оформленню продукту. Ці компоненти дозволяють ініціативі краще привертати увагу користувачів. Основними цілями просвітницьких проєктів є ефективно донесення інформації, підвищення рівня обізнаності та свідомості індивіда щодо певних питань. А, отже, значну роль відіграє зручність, логічність та цікавість поданого матеріалу. Візуальне оформлення допомагає краще зрозуміти певні процеси та запам'ятати інформацію. Тому успіх просвітницької ініціативи напряму залежить від самого поданого матеріалу та його оформлення.

Висновки: сформулюйте висновки щодо значення екологічного просвітництва у формуванні екологічної свідомості населення.

Контрольні запитання

1. Дайте визначення поняттю «екологічне просвітництво».
2. Охарактеризуйте основні тенденції еколого-просвітницьких ініціатив.
3. Які основні завдання еколого-просвітницьких проєктів?
4. Назвіть відмінності між просвітницькими ініціативами в Україні та світі.

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 8

Тема: Екскурсія як форма екологічного виховання.

Мета: вивчити особливості організації та проведення екологічної екскурсії.

Короткі теоретичні відомості

Проведення екскурсій на природу для дітей та молоді може бути захоплюючим та освітнім досвідом. Ось кілька порад щодо організації таких екскурсій:

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 28 / 23

1) Планування маршруту. Виберіть відповідну локацію для екскурсії, де є можливість ознайомити дітей з різноманітними аспектами природи, наприклад, ліс, гори, озеро або море. Врахуйте вік дітей та їхні інтереси.

2) Передекскурсійна підготовка. Розпочніть екскурсію зі збору інформації про місце, його історію, рослинний та тваринний світ. Підготуйте коротку лекцію або розповідь, щоб ознайомити дітей з основними фактами.

3) Безпека. Завжди наголошуйте на правилах безпеки під час екскурсії. Поясніть дітям про потенційні небезпеки, які можуть зустрітися в природному середовищі, і як їх уникнути. Переконайтеся, що діти розуміють, що робити в разі виникнення небезпеки.

4) Взуття та одяг. Порадьте дітям взяти взуття та одяг, що підходить для активності на відкритому повітрі та враховує погодні умови. Рекомендуйте надягати комфортне взуття, що добре фіксує стопу, і одяг, що захищає від погодних умов (наприклад, дощовики, куртки або сонцезахисні креми).

6) Взаємодія з природою. Спонукайте дітей до активної участі під час екскурсії. Залучайте їх до спостережень, пояснюйте, як виявити сліди тварин, впізнавати деякі рослини чи інші природні об'єкти. Нехай діти доторкаються до рослин, слухають звуки природи та задають запитання.

7) Використання інтерактивних методів. Використовуйте різноманітні методи, щоб зробити екскурсію цікавою та змістовною. Наприклад, проведіть квести, ігри, розповіді або малювання на природі. Це допоможе залучити дітей до процесу навчання.

8) Водночас наголошуйте на збереженні природи. Пояснюйте дітям важливість бережливого ставлення до природи та її ресурсів. Підкреслюйте необхідність не залишати сміття, не нищити рослини або виходити за межі визначених маршрутів.

9) Післяекскурсійна діяльність. Після екскурсії проведіть дискусію, запитайте у дітей про враження та нові знання, які вони отримали. Заохочуйте їх до складання описів або малюнків про те, що вони побачили та дізналися.

Запам'ятайте, що організація екскурсії на природу для дітей має бути безпечною та захопливою. Це може створити незабутні спогади та сприяти їхньому розвитку та зацікавленості до природи.

Хід роботи

Завдання 1. Розробити екскурсію по природним біотопам власної місцевості за таким алгоритмом:

- визначити мету екскурсії (вивчення природного біотопу чи окремих видів рослинного і тваринного світу; обґрунтування важливості екологічного балансу в довкіллі та ставлення до природи; активний відпочинок на свіжому повітрі);

- вибрати локацію для екскурсії;

- дослідити та зібрати інформацію про обрану локацію, вивчити особливості рослинного та тваринного світу, ландшафтні особливості, геологію

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 28 / 24

та історію області. Зібрати цікаві факти, якими можна поділитися з дітьми під час екскурсії;

- розробити план екскурсії;
- визначити тривалість екскурсії та розподілити час на різні активності (для прогулянки, спостереження, міні-лекцій, відпочинку тощо);
- визначити короткі зупинки на цікавих місцях, де здобувачі освіти зможуть доторкнутися до природи, задати запитання та взяти участь у взаємодії з навколишнім середовищем;
- визначити необхідний інвентар для екскурсії (пляшки з водою, лупи або біноклі, аркуші паперу, олівці для записів та малювання тощо)

Завдання 2. Нанести план екскурсії на карту місцевості та зазначити місця зупинки.

Висновки: проаналізуйте особливості екологічної екскурсії, зазначивши її переваги та недоліки.

Контрольні запитання

1. Яке значення екскурсії в природу?
2. Які основні етапи підготовки до екскурсії?
3. Які є види екскурсії?
4. Які заходи безпеки, необхідно дотримуватися під час проведення екологічної екскурсії?

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 9

Тема: Практики проведення масових заходів екологічного спрямування

Мета: вивчити досвід проведення масових заходів екологічного спрямування в Україні та області

Короткі теоретичні відомості

Проведення масових заходів еколого-натуралістичного спрямування (конкурси, виставки, акції, форуми, конференції тощо) є чудовим способом підвищення обізнаності про екологічні проблеми та популяризації екологічних практик. Ось кілька тематичних напрямів організації таких заходів:

1. Виберіть екологічно чисте місце: виберіть місце, яке відповідає екологічним принципам, наприклад, з відновлюваними джерелами енергії, системами управління відходами та природним оточенням. Місце на відкритому повітрі, як-от парки, сади чи природні заповідники, може створити природну атмосферу.

2. Мінімізуйте відходи: заохочуйте учасників приносити власні багаторазові пляшки з водою, столові прилади та контейнери для їжі. Надайте чітко позначені контейнери для переробки та компостування, щоб забезпечити належне розділення відходів. Розгляньте можливість використання

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземляр № 1	Арк 28 / 25

біорозкладаних або компостованих матеріалів для товарів для заходів або рекламних матеріалів.

3. Сприяти екологічному транспорту: заохочуйте учасників користуватися громадським транспортом, спільним використанням автомобілів, їздити на велосипеді або йти на подію пішки. Надайте стоянки для велосипедів і послуги трансферу з найближчих транспортних вузлів. Пропагуйте спільні поїздки та організуйте спільне використання автомобілів, щоб мінімізувати викиди вуглецю.

4. Навчайте та залучайте: створюйте інтерактивні виставки, семінари та презентації, щоб ознайомити відвідувачів з екологічними проблемами, сталими практиками та важливістю біорізноманіття. Співпрацюйте з місцевими екологічними організаціями чи експертами, щоб запропонувати інформативні сесії на такі теми, як збереження дикої природи, відновлювані джерела енергії чи органічне землеробство.

5. Включайте заходи на природі: організуйте прогулянки на природі з гідом, спостереження за птахами або заходи з висадки дерев. Залучайте учасників до практичних занять, таких як майстер-класи з еко-мистецтва, конкурси природних фотографій або демонстрації сталого садівництва. Заохочуйте учасників до спілкування з природою та на власні очі відчуйте її красу.

6. Забезпечте екологічні варіанти харчування: пропонуйте місцеві, органічні та рослинні продукти харчування, щоб зменшити екологічний слід події. Співпрацюйте з місцевими постачальниками, які віддають перевагу екологічним методам ведення сільського господарства або розглядають можливість організації фермерського ринку під час заходу. Зведіть до мінімуму одноразовий пластик, використовуючи компостний або багаторазовий посуд.

7. Впроваджуйте екологічні технології проведення заходів: використовуйте цифрові платформи для реєстрації подій, продажу квитків і спілкування, щоб зменшити відходи паперу. Використовуйте світлодіодне освітлення, енергоефективне обладнання та технологію, що працює на сонячних батареях, для монтажу сцени, освітлення та звукових систем.

8. Компенсація викидів вуглецю: обчисліть вуглецевий слід події та інвестуйте в ініціативи компенсації вуглецю. Це може включати підтримку таких проєктів, як лісовідновлення, відновлювана енергетика або програми чистих кухонних плит, які допомагають зменшити викиди парникових газів в інших місцях.

9. Розвивайте партнерство та співпрацю: співпрацюйте з місцевими екологічними організаціями, навчальними закладами чи урядовими установами, щоб збільшити вплив події. Заохочуйте до участі екологічно чисті підприємства та постачальників, які відповідають вашому екологічному баченню. Працюючи разом, ви можете посилити своє повідомлення та створити тривалі зміни.

10. Дотримуйтесь зусиль щодо сталого розвитку: після заходу підтримуйте спілкування з учасниками, щоб заохочувати продовжувати

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 28 / 26

екологічні практики. Діліться ресурсами, порадами та історіями успіху через інформаційні бюлетені або платформи соціальних мереж, щоб надихнути на постійне піклування про навколишнє середовище.

Пам'ятайте, що ключем до проведення масових заходів в екологічному та натуралістичному напрямку є власний приклад і створення захоплюючих вражень, які надихають учасників діяти в напрямку зеленішого майбутнього.

Хід роботи

Завдання 1. Проаналізувати конкурси та акції екологічного спрямування та заповнити таблицю:

№ з/п	Назва конкурсу чи акції	Рівень проведення	Мета	Кількість учасників	Очікувані результати	Висвітлення в Інтернет-просторі (оголошення про проведення, охоплення аудиторії)

Завдання 2. Розробити проект екологічної акції чи конкурсу за таким алгоритмом:

1. Тема акції чи конкурсу.
2. Мета та завдання.
3. Учасники (зазначити вік учасників).
4. Умови проведення акції чи конкурсу.
5. Орієнтовна програма проведення заходу.
6. Очікувані результати.

Висновки: сформулюйте висновки щодо ролі природоохоронних акцій та конкурсів в екологічній освіті населення.

Контрольні запитання

1. Які є види масових заходів екологічного спрямування?
2. Назвіть особливості проведення природоохоронних акцій.
3. Чи діяльність окремої людини може вплинути на стан довкілля? Обґрунтуйте відповідь.
4. Яка роль екологічної освіти?
5. Яка структура екологічної освіти?

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземляр № 1	Арк 28 / 27

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вікрі К. Нетворкінг для інтровертів. Поради для комфортної та ефективної комунікації: посіб. : пер. з англ. Київ: Vivat. 2020.
2. Волкова Н. П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навчально-метод. посіб. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.
3. Грицай Н.Б. Інноваційні технології навчання: навчальний посібник. Рівне: ТЗОВ «Дока центр», 2017. 184 с.
4. Дубовий В. І., Дубовий О. В. Екологічна культура: навчальний посібник. Херсон: Грінь Д.С., 2016. 256 с
5. Дух О.І. Реалізація неформальної екологічної освіти молоді в діяльності громадських організацій. Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія : Педагогіка. Кременець : ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2018. Вип. 10.
6. Душечкіна, Н. Ю. Формування екологічного світогляду студентів у закладах вищої освіти : монографія, Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. Умань : Сочінський М. М., 2018. 213 с.
7. Екологічна стежка у Ботанічному саду / уклад. А. В. Рудик, Л. П. Міронець. Суми : ФОП Цьома С.П., 2018. 52 с.
8. Етика відносин з природою: навч.-метод. посіб. / О. Пруцакова, Н. Пустовіт, А. Логінова, Г. Тарасюк. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2019. 180 с.
9. Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі: колективна монографія / за заг. редакцією Г.Л. Єфремової. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 444 с.
10. Інноваційні технології навчання: навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів / Бахтіярова Х.Ш. та ін. Київ : НТУ, 2017. 172 с.
11. Койнова І. Б. Нові підходи до екологічної освіти в Україні // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна серія «Екологія», вип. 16, 2017. С. 150–154.
12. Концепція екологічної освіти України. К., 2001. 36 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text>.
13. Коренева І. М. Освіта для сталого розвитку: реалії України. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки. 2018. №. 1. С. 17–25.
14. Лепбук для дітей – ідеї самостійного виготовлення та оформлення, вибір тематики за віком. URL: <http://radka.in.ua/poradi/lepbyk-dlia-ditei-ideyi-samostiinogo.html>
15. Оверченко Т. А., Іваненко О. І., Вембер В. В. Стратегія охорони навколишнього середовища : навч. посіб. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 132 с.
16. Теорія і практика екологічної освіти : навч. посіб. для студентів денної форми навчання, за напрямом підготовки: 101 «Екологія» / уклад.: М. М. Дяченко-Богун, В. В. Оніпко, В. І. Іщенко. Полтава, 2019. 85 с.
17. Толочко С.В., Бордюг Н.С., Міронець Л.П. Знаю. Вмію. Дію : навч.-

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.07- 05.01/183.00.1/М/ОК03- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 28 / 28

метод. посіб. для формування екологічної компетентності школярів. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2022. 121 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732064>

18. Безлатня Л.О., Гармата О.М., Герасимчук О.Л., Притуляк Т.С., Гарбич Я.В. Формування екологічної культури у здобувачів вищої освіти. Вісник науки та освіти. 2023. Вип. № 6(12). С. 267-279. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/5318>.

19. Герасимчук О.Л. Висвітлення ролі курсу «Екологія та безпека життєдіяльності» у формуванні компетенцій забезпечення особистої, професійної та екологічної безпеки майбутніх фахівців з інформаційних технологій. Нові технології навчання. 2022. Вип. 96 . С. 54-59. URL: <http://www.journal.org.ua/index.php/ntn>

20. Толочко С. В., Бордюг Н. С., Міронець Л. П. Формування екологічної компетентності здобувачів освіти для подолання екологічних наслідків війни. *Інноваційна педагогіка*. 2022. № 52. С. 46–49.

21. Bordiug N., Rashchenko A., Les T. Workshop as a method of training future experts in techogenic and environmental safety. Науковий журнал «ScienceRise: Pedagogical Education». 2020. №3(36). С. 38-41.

22. Bordiug N., Tolochko S., les T. Educational hub as a space for the development of professional and practical competence of environmental safety specialists. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2022. № 1(46). P. 12–17.

23. Герасимчук О.Л., Кірейцева Г.В., Мельниченко І.С. Критерії та показники оцінки якості підготовки фахівців з екології. Нові технології навчання: збірник наукових праць. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». К., 2020. Вип. 94. С. 71 – 76.

24. Герасимчук О.Л. Екологічна стежка як засіб формування екологічної культури особистості / Герасимчук О.Л., Корбут М.Б.// Проблеми освіти: збірник наукових праць. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Випуск 91. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. С. 92-96.